

بررسی آثار مستقیم و غیر مستقیم گردشگری بر اشتغال

دکتر صادق بختیاری*

مرتضی یزدانی**

چکیده

امروزه صنعت گردشگری جزو بزرگترین و متنوع ترین صنایع در دنیا به حساب می آید. با توجه به آثار اقتصادی این صنعت، اگر کشوری که جاذبه‌های فرهنگی، طبیعی یا تاریخی مناسبی دارد، بتواند از ظرفیت های خود استفاده کرده و چرخ های این صنعت را به نحو صحیحی به حرکت درآورد، شاهد رشد و شکوفائی بزرگی در سطح اقتصاد خود خواهند بود. با توجه به ظرفیت فراوان کشورمان در جذب گردشگر بین المللی و تاثیر مستقیم و غیر مستقیم این صنعت بر بخش های مختلف اقتصادی، رشد و توسعه صنعت گردشگری می تواند به عنوان یکی از راهکارهای رهایی از اقتصاد تک محصولی و دستیابی به رشد و توسعه پایدار مورد استفاده قرار بگیرد. در این مقاله سعی گردیده تا نقش صنعت گردشگری و ورود گردشگر به کشور بر اشتغال و رشد اقتصادی کشور مورد بررسی قرار گیرد. به این منظور از داده های سالانه مربوط به دوره زمانی ۱۳۶۷ تا ۱۳۸۸ و روش های رگرسیونی و آماری برای تجزیه تحلیل داده ها استفاده شده است. نتایج حاصل از تخمین مدل و تحلیل داده ها نشان می دهد که به ازای ورود هر ۲۰ گردشگر به صورت مستقیم یک شغل و به ازای ورود هر ۶ گردشگر مجموعاً (مستقیم و غیر مستقیم) یک شغل جدید ایجاد می شود. با توجه به ظرفیت های بالای این صنعت در تولید و ایجاد اشتغال، با برنامه ریزی و مدیریت صحیح می توان از این مزایا استفاده و فرایند حرکت به سمت توسعه پایدار را تسریع نمود.

واژگان کلیدی: گردشگری، اشتغال، رشد اقتصادی، رگرسیون

طبقه بندی JEL: C21, E24, F43, O4

* استاد اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، دانشکده تحصیلات تکمیلی،

E.Mail: bakhtiari_sadegh@yahoo.com

** دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه اصفهان - دانشکده اقتصاد و علوم اداری،

E.Mail: mortezayazdani64@gmail.com

مقدمه

امروزه گردشگری جزو بزرگترین و متنوع ترین صنایع در دنیا به حساب می آید و بسیاری از بخش های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی را نیز تحت الشعاع خود قرار داده است. اگر کشوری بتواند از ظرفیت های خود استفاده کرده و چرخ های این صنعت را در کشورش به حرکت درآورد شاهد شکوفائی شگرفی در سطح اقتصاد کشور خواهند بود زیرا رشد صنعت گردشگری تاثیرات چند جانبه ای مانند بهبود وضعیت تراز پرداخت ها، تنوع اقتصادی، افزایش درآمدها و ایجاد فرصت های شغلی و دستیابی به رشد اقتصادی پایدار در کشورها را به دنبال دارد. به علت اهمیت و نقش این صنعت در دستیابی به رشد و توسعه پایدار اجتماعی و اقتصادی، در دهه های اخیر جوامع و کشور های مختلف به گسترش این صنعت روی آورده اند و در تلاش هستند سهم بیشتری از بازار جهانی این صنعت را برای جوامع خود به ارمغان ببرند به طوری که هم اکنون این صنعت به یکی از مهمترین بخش های اقتصادی کشور ها تبدیل شده است و از آن به عنوان یک صنعت مولد و پویا که سایر بخش های اقتصادی را نیز تحت تاثیر قرار می دهد یاد می شود. بسیاری از کشورها این صنعت پویا را به عنوان یکی از منابع اصلی درآمد، اشتغال، رشد بخش خصوصی و توسعه ساختار زیر بنائی می دانند. لذا در سراسر دنیا به ویژه در کشورهایی که شکل های دیگر توسعه اقتصادی مانند تولید یا استخراج از نظر اقتصادی به صرفه نیست یا نقش چندان مهمی در صحنه تجارت و بازرگانی ندارد، به توسعه صنعت گردشگری توجه زیادی می شود (قلی پور سلیمانی و رشیدی، ۱۳۸۸).

در این مطالعه سعی گردیده تا ابتدا، صنعت گردشگری در جهان و ایران معرفی شده و سپس تأثیر صنعت گردشگری بر رشد اقتصادی و ایجاد اشتغال کشور مورد بررسی قرار گیرد. آنگاه با استفاده از تکنیک های آماری و رگرسیونی به بررسی ارتباط صنعت گردشگری بر تولید و اشتغال پرداخته و قسمت پایانی مقاله به جمع بندی بحث اختصاص یافته است.

صنعت گردشگری در جهان و ایران

از سال ۱۹۵۰ تا سال ۲۰۰۷ میلادی، ورود گردشگران بین المللی از ۲۵ میلیون نفر در جهان به ۹۰۳ میلیون نفر افزایش یافته که به طور متوسط سالانه چهار درصد رشد داشته است. درآمد حاصل از این سفرها با سرعت مشابه رشد داشته و رشد آن نسبت به رشد اقتصاد جهانی سریع تر بوده و به بیش از یک تریلیون دلار در سال ۲۰۰۷ میلادی رسیده است. در سطح جهان، تعداد ورود گردشگران خارجی به کشورها نیز به ۹۰۳ میلیون نفر در همان سال رسیده که نسبت به مدت مشابه سال پیش، ۶/۶ درصد افزایش داشته است. پیش بینی می شود که تعداد گردشگران خارجی در سال ۲۰۲۰ میلادی به بیش از یک و نیم میلیارد نفر برسد (سازمان توریسم جهانی^۱، ۲۰۰۹).

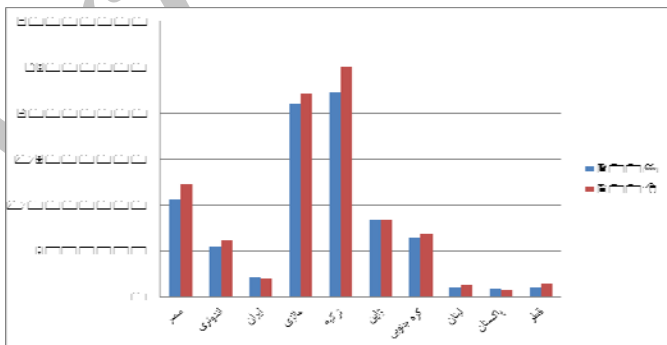
بررسی جغرافیای طبیعی ایران و نیز امکان سنجی جاذبه های گردشگری قابل سرمایه گذاری در کشور ما بیانگر آن است که صنعت گردشگری در ایران منبع اقتصادی کم نظیر و بسیار مستعدی است که علی رغم انجام

¹ United Nations World Tourism Organization (UNWTO)

اقدامات مختلف هنوز به جایگاهی که شایسته آن است دست نیافته و با آن فاصله زیادی دارد. بر اساس معیارهای یونسکو، ایران یکی از ده کشور بزرگ جهان از لحاظ دارا بودن جاذبه‌های گردشگری اعم از تاریخی، مذهبی، طبیعی محسوب می‌شود که از استعداد و توان بالای کشور در تبدیل شدن به یک قطب گردشگری در منطقه حکایت دارد. با این وجود بررسی وضعیت گردشگری در ایران و ملاحظه ارقام درآمدی ارزی حاصله، حاکی از آن است که به‌رغم جاذبه‌های طبیعی و گردشگری موجود، ایران تاکنون از ظرفیت‌های بالقوه خود در این زمینه به شکل مطلوبی بهره نبرده و جایگاه اقتصادی گردشگری آن حتی در مقایسه با کشورهای منطقه نیز بسیار ضعیف است. طبق گزارش سال ۲۰۰۹ سازمان جهانی گردشگری وابسته به سازمان ملل متحد، درآمد ارزی ایران از گردشگری در سال ۲۰۰۸ تنها ۱/۵ میلیارد دلار برآورد شده است در حالی که این درآمد در ترکیه، ۲۲ میلیارد دلار است و این کشور را به نهمین کشور دارای صنعت گردشگری برتر در جهان تبدیل کرده است. درآمد ارزی حاصل از گردشگری در کشوری چون مصر با پیشینه تاریخی نسبتاً مشابه ایران نیز بسیار بالاتر از میزان درآمد ایران و حدود ۱۱/۵ میلیارد دلار است. (سلیمان پور، ۱۳۸۸).

کشور پهناور ایران با ویژگی های طبیعی و اقلیمی خاص و همچنین آثار تاریخی و هنری برای علاقه مندان به گردشگری، مقصد بسیار مناسبی می باشد. از نظر جاذبه های گردشگری و قابلیت های طبیعی و تاریخی کشور ایران جزو کشورهای برتر جهان است. تنوع زیستی و وجود چهار فصل کامل و جاذبه های طبیعی بی همتا در کنار فرهنگ اصیل ایرانی بیانگر قابلیت بالای توسعه گردشگری در ایران است. این ویژگی ها فرصت بی نظیری را در اختیار ما قرار داده تا با توسعه این صنعت از مزایای آن بهره بگیریم. نمودار (۱) تعداد گردشگران وارد شده به تعدادی از کشورهای منتخب آسیایی طی سال های ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸ نشان می دهد. همان طور که این نمودار نشان می دهد کشور ایران علیرغم به ظرفیت های کم نظیر خود در مقایسه با کشورهایی مانند ترکیه و مالزی نتوانسته جایگاه مناسبی در جذب گردشگر به دست آورد.

نمودار (۱): مقایسه تعداد گردشگران وارد شده به تعدادی از کشورهای منتخب آسیایی طی سال های ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸

منبع: سازمان جهانی گردشگری^۱

¹ World Tourism Organization UNWTO

تأثیر گردشگری بر رشد و توسعه اقتصادی

صنعت گردشگری جهانی یکی از راه های پربازده و سهل الوصول جهت دست یافتن به توسعه اقتصادی- اجتماعی پایدار می باشد. رشد این صنعت از چند طریق بر رشد اقتصادی تأثیر می گذارد. تنوع اقتصادی، افزایش درآمدها و ایجاد فرصت های شغلی و بهبود وضعیت تراز پرداخت ها، از پیامدهای توسعه این صنعت به شمار می آید.

از آن جایی که گردشگری یکی از صنایع خدماتی است، درآمد حاصل از این صنعت بخشی از تولید ناخالص داخلی کشور میزبان محسوب می شود و مستقیماً بر رشد اقتصادی تأثیر می گذارد. (طیسی و همکاران، ۱۳۸۶). میزان تأثیر گردشگری بر درآمد ملی تأثیر بستگی به نوع سرمایه گذاری و جایگاه این صنعت در اقتصاد ملی دارد. مثلاً در صورتی که توسعه آن از طریق سرمایه خارجی صورت گیرد، سود حاصل از این سرمایه گذاری و پرداخت حق الزحمه کارکنان خارجی مبالغ قابل توجهی ارزش غیر ماندگار در کشور را شامل می شود که به کشورهای دیگر انتقال می یابد (ضرغام، ۱۳۷۵).

تأثیر گردشگری بر اقتصاد را زمانی می توان بهتر دریافت که هم منافع و هزینه های مستقیم و هم منافع و هزینه های ثانوی و غیر مستقیم در نظر گرفته شود. درآمدهای حاصل از گردشگری به وصول های تجاری مبدل می شوند که جهت پرداخت دستمزدها و مواجب و مالیاتها مورد استفاده قرار می گیرند. علاوه بر این آثار اولیه، فعالیت گردشگری اثرات ثانویه و غیر مستقیم نیز دارد. فروشندگان کالا و ارائه دهندگان خدمات مختلف برای تأمین نیاز های مشتریان خود بخشی از درآمد و سود خود را صرف تهیه کالا و خدمات مورد نیاز خود می کنند که شامل سرمایه گذاری جهت بهبود و گسترش ساختارها و تجهیزات جدید می گردد. همچنانکه این چرخه ادامه پیدا می کند، بصورت غیر مستقیم درآمد و اشتغال ایجاد می کند. جدول (۱) آثار اقتصادی مثبت و منفی ورود گردشگر را نشان می دهد. برخی از این اثرات به صورت مستقیم و برخی نیز به صورت غیر مستقیم اثر گذارند. همان طور که مشاهده می شود مزایای این صنعت بسیار بیشتر از معایب آن است. یکی از مهمترین جنبه های منفی گردشگری در مقابل مزایای بی شمار آن افزایش سطح عمومی قیمت ها می باشد.

ضرغام (۱۳۷۵) آثار اقتصادی ورود گردشگر را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است. بطوریکه در جدول (۱) مشاهده می شود برخی از این اثرات به صورت مثبت و برخی نیز به صورت منفی اثر گذارند. گاهی این اثرات بصورت مستقیم و گاه بصورت غیر مستقیم ظهور و بروز می یابد.

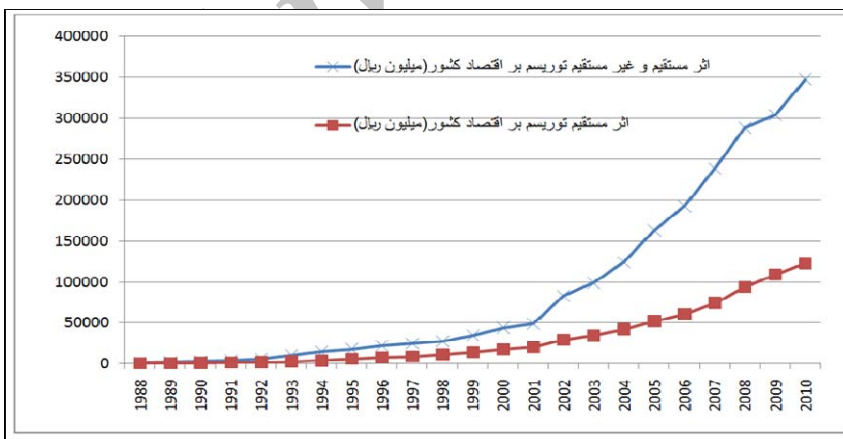
جدول (۱): آثار و جنبه های اقتصادی گردشگری

جنبه های مثبت	جنبه های منفی
- افزایش درآمد ارزی	- تورم، افزایش عمومی قیمت ها
- ایجاد فرصت های شغلی	- اشتغالات فصلی و بیکاری
- تحرک سرمایه مالی	- افزایش قیمت زمین
- جلب سرمایه خارجی	- توسعه بخش خدمات و تحلیل تولید کالایی
- بهسازی و توسعه تاسیسات زیربنایی	- کاهش خدمات عمومی عام المنفعه

- موازنه پرداختهای بین المللی	- توسعه نامتعادل منطقه
- توسعه صادرات غیر نفتی	- وابستگی به کشورهای بیگانه
- بکارگیری توانهای موجود محلی	
- توسعه منطقه ای	

مارین (۱۹۹۲) معتقد است که اثرات غیر مستقیم عموماً بصورت اثرات جانبی و سر ریز رشد اقتصادی را تحت تاثیر قرار داده و به پویایی اقتصاد کمک می نماید (مارین، ۱۹۹۲). اگر گردشگری به دلیل تعامل زیاد با دیگر فعالیت های اقتصادی رونق پیدا کند، سایر فعالیت های اقتصادی که به آن کالا یا خدمت ارائه می دهند و یا محصول آن را مصرف می کنند، همراه با آن حرکت خواهند کرد. یعنی گردشگری می تواند به عنوان موتور برای رشد اقتصادی عمل کند که سایر فعالیت ها را نیز به دنبال خود رو به جلو براند (طیبی و همکاران، ۱۳۸۶). بر اساس اطلاعات مذکور در سایت سازمان جهانی گردشگری^۱ نمودار شماره (۲) تاثیر مستقیم و غیر مستقیم گردشگری بر رشد اقتصادی کشور را در طی سالهای مورد بررسی نشان می دهد. این اطلاعات حاکی از آنست که هر چه تعداد گردشگر خارجی به کشور بیشتر شده اثرات مستقیم و غیر مستقیم توریسم بر اقتصاد کشور نیز افزایش داشته است. همچنین این آمار ها نشان می دهد که درآمد مستقیم و غیر مستقیم گردشگری تا سال ۲۰۰۱ بسیار کم و ناچیز بوده اما با انجام اقدامات و تلاش های صورت گرفته بر اساس برنامه های توسعه، پس از سال ۲۰۰۱ درآمدهای گردشگری رشد بیشتری داشته است از این رو صنعت گردشگری در صورتیکه به صورت صحیح مدیریت شود و برنامه ریزی های لازم در جهت ایجاد و اصلاح زیرساخت های لازم صورت بگیرد، می تواند در رشد و توسعه اقتصادی کشور نقش مهمی ایفا نماید.

نمودار (۲): اثر مستقیم و غیر مستقیم صنعت توریسم و ورود گردشگر بر اشتغال کشور

منبع: شورای جهانی گردشگری و مسافرت^۲

¹ <http://wttc.org/research/economic-data-search-tool/>

² World Travel & Tourism Council

تأثیر گردشگری بر اشتغال

یکی از ویژگی‌های بارز صنعت گردشگری، تأثیر مستقیم و غیر مستقیم این صنعت بر اشتغال‌زایی است. با توجه به اینکه صنعت گردشگری و جهانگردی بیشتر یک فعالیت خدماتی کاربر است، عامل مناسبی در ایجاد فرصت‌های شغلی برای نیروی کار ساده بدون تخصص و کارگران نیمه ماهر به شمار می‌رود. به طوری که در برخی کشورهای در حال توسعه بیش از ۵۰ درصدی نیروی فعال، در فعالیت‌هایی اشتغال دارند که مستقیماً و یا بطور غیرمستقیم به جهانگردی مربوط است. اما در کشور ما که فعالیت گردشگری و جهانگردی بسیار محدود است، نیروی مشغول به کار در آن کمتر از ۵ درصد جمعیت فعال کشور را تشکیل می‌دهد (ضرغام، ۱۳۷۵).

هرچند ایجاد اشتغال هدف اولیه و اصلی توسعه گردشگری نیست ولی توسعه آن چرخه‌ای را ایجاد می‌کند که ظرفیت اشتغال را بالا می‌برد. در حال حاضر گردشگری صنعتی بزرگ برای تولید شغل در سطح جهان به شمار می‌رود و می‌تواند نقش مهمی در وضعیت اشتغال در کشورهای در حال توسعه داشته باشد. در سال ۱۹۹۲ از هر ۱۵ نفر شاغل در جهان، یک نفر در بخش گردشگری فعال بوده‌اند. کل شاغلان این بخش در همان سال ۱۳۰ میلیون نفر بوده است که ۶/۶ درصد از کل شاغلین بخش‌های مختلف را به خود اختصاص داده است. این رقم در سال ۲۰۰۵ به بیش از ۱۵۰ میلیون نفر یعنی در حدود ۱۰ درصد و در سال ۲۰۰۸ به بیش از ۱۱ درصد کل شاغلین رسیده است (سازمان توریسم جهانی، ۲۰۰۹).

در مجموع سه نوع اشتغال نیروی انسانی (نیروی کار و مدیریت) در مورد گردشگری قابل تفکیک است:

۱- اشتغال اولیه: این نوع اشتغال عمدتاً در فعالیت‌هایی که برای فراهم آوردن زمینه‌ها و اقدامات قبل از انجام سفر یا در حین مسافرت (مانند فعالیت‌های موسسات گردشگری و اطلاع‌رسانی) به منظور اطلاع بیشتر از ظرفیت‌ها وجود دارد.

۲- اشتغال در تامین نیازها: این نوع اشتغال که سهم عمده‌ای از اشتغال در فعالیت‌های گردشگری را شامل می‌شود، در فعالیت‌های است که بطور مستقیم نیازهای روزمره گردشگر را تا زمانی که در مقصد است برطرف ساخته و دامنه وسیعی از فعالیت‌ها در حمل و نقل، هتل‌داری، رستوران‌ها و فعالیت‌ها در ارائه خدمات تفریحی و ورزشی را شامل می‌شود.

۳- اشتغال غیر مستقیم: این نوع اشتغال که بیشتر با فعالیت‌های تولیدی مرتبط است همزمان با سرمایه‌گذاری در گردشگری فراهم می‌آید. فعالیت در احداث هتل‌ها و کلیه فعالیت‌ها قبل از آن، تولید وسایل حمل و نقل (تا جایی که سهم گردشگری را شامل می‌شود) و نیز سهم گردشگری در ایجاد تاسیسات زیربنایی در زمره این نوع اشتغال است. اشتغال غیر مستقیم همان گونه که از نام آن پیداست به طور مستقیم و تنها با فعالیت‌های گردشگری مرتبط نیست بلکه تنها با نسبت حجم سرمایه‌گذاری در گردشگری به کل تشکیل سرمایه در اقتصاد مشخص می‌گردد (زمانی، ۱۳۷۳).

الگوی تحقیق

در این مطالعه برای بررسی میزان و چگونگی ارتباط گردشگری با اشتغال از روش های رگرسیونی و آماری بهره گرفته شده است. اطلاعات مورد استفاده برای دوره زمانی ۱۳۶۷ تا ۱۳۸۸ از اطلاعات مندرج در وب سایت سازمان جهانی گردشگری استخراج شده است. فرم کلی مدل رگرسیونی به صورت رابطه (۱) می باشد:

$$Y_t = \alpha + \beta X_t$$

که در آن Y_t ، اشتغال ایجاد شده در اثر و رود گردشگر به کشور و X_t ، تعداد گردشگر وارد شده به کشور در هر سال می باشد. α و β (عرض از مبدا و β ، شیب) پارامترهای مدل بوده که باید تخمین زده شده و مشخص شوند. به همین منظور فرضیه صفر و فرضیه مقابل را برای ضریب شیب رگرسیون به صورت رابطه (۲) تشکیل می دهیم.

(رابطه ۲):

$$H_0: \beta = 0 \quad \text{و} \quad H_1: \beta \neq 0$$

برای آزمون فرض بالا از آماره t که در آن $t = b/s(b)$ استفاده می شود. اگر مقدار آماره محاسبه شده از مقدار بحرانی آن در سطح ۵ درصد بیشتر باشد می توان نتیجه گرفت که با احتمال ۹۵ درصد صفر بودن ضرایب صفر می باشد.

اگر مدل برآورد شده دارای توان توضیح دهنده خوبی باشد می توان از این مدل برای تحلیل و برآورد پارامترها استفاده نمود. در معادلات رگرسیونی پس از تخمین ضرایب، ارزش مقداری هر یک از این ضرایب در معادله قرار داده شده و با استفاده از آماره t استیودنت معناداری آنها مورد بررسی قرار می گیرد. یکی از معیارهایی که توان مدل را نشان می دهد معیار خوبی برازش (مجذور ضریب همبستگی) است. این معیار نشان می دهد که چند درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر(های) مستقل توضیح داده می شود.

نتایج تخمین مدل با استفاده از نرم افزار STATA در جدول (۲) نشان داده شده است. همان طور که نتایج جدول (۲) نشان می دهد ضرایب برآورد شده از لحاظ آمای معنادار بوده و فرضیه صفر بودن ضریب شیب و عرض از مبدا در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می شود. مقدار R^2 نشان می دهد که قوت توضیح دهنده مدل قابل قبول و مناسب است. همچنین مقدار آماره F و $PROB$ نشان می دهد که فرض صفر بودن همه ضرایب رد می شود لذا نتایج بدست آمده معتبر و قابل استناد می باشد.

جدول (۲): نتایج رگرسیون برآورد شده برای بررسی ارتباط میان متغیرها

متغیر وابسته (اشتغال کل)	ضریب	انحراف معیار	t آماره	P-value	Lower 95%	Upper 95%
عرض از مبدا	۱۱۳۶	۴۶	۲۴	۰	۱۰۴۰	۱۲۳۲
ورود گردشگر	۰/۱۷	۰/۰۳۳	۵/۱	۰	۰/۱	۰/۲۴
	=۲R	۰/۵۷		۱۹/۵۵F =	.PROB =	

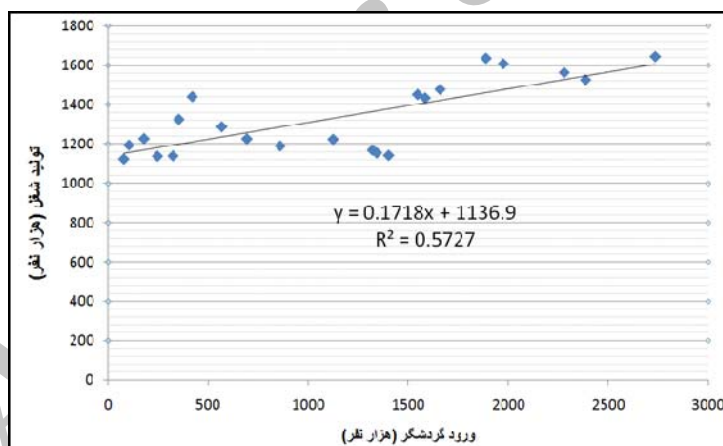
متغیر وابسته (اشتغال مستقیم)	ضریب	انحراف معیار	t آماره	P-value	Lower 95%	Upper 95%
عرض از مبدا	۴۳۲	۱۵	۲۸	۰	۴۰۰	۴۶۴
ورود گردشگر	۰/۰۵	۰/۰۱	۴/۴	۰	۰/۰۲۶	۰/۰۷۲
	=۲R	./۴۹	۲۶/۸F =		.PROB =	

منبع: یافته های پژوهشگر

نتایج حاصل از تخمین مدل نشان می دهد که ورود هر ۱۰۰ گردشگر خارجی به کشور به صورت مستقیم در حدود ۵ شغل و به طور کلی (مستقیم و غیر مستقیم) در حدود ۱۷ شغل جدید ایجاد می کند. به عبارت دیگر ورود هر ۲۰ گردشگر یک شغل به صورت مستقیم و ورود هر ۶ گردشگر یک شغل به صورت مستقیم و غیر مستقیم ایجاد می نماید.

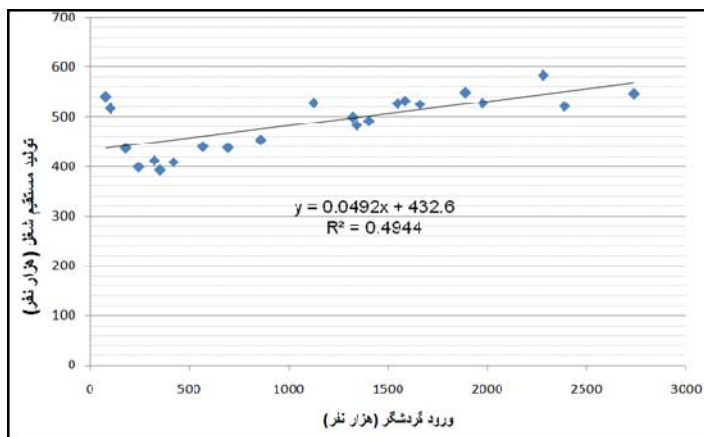
در ایران در سال ۲۰۱۰ در حدود ۵۹۸ هزار نفر به واسطه صنعت گردشگری مشغول به کار شده اند. همان گونه که در نمودارهای (۳) و (۴) مشخص شده است، درآمدی که به طور مستقیم و غیر مستقیم از گردشگری نصیب کشور می شود ارتباط مستقیمی با ورود گردشگر به کشور دارد.

نمودار (۳): اثر کل (مستقیم و غیر مستقیم) ورود گردشگر بر تولید شغل

منبع: یافته های پژوهشگر

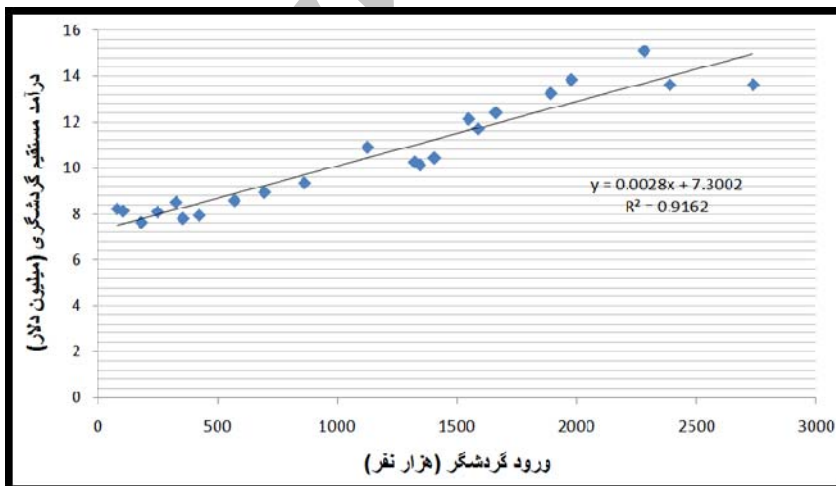
نمودار (۴): اثر مستقیم ورود گردشگر بر تولید شغل

منبع: یافته های پژوهشگر

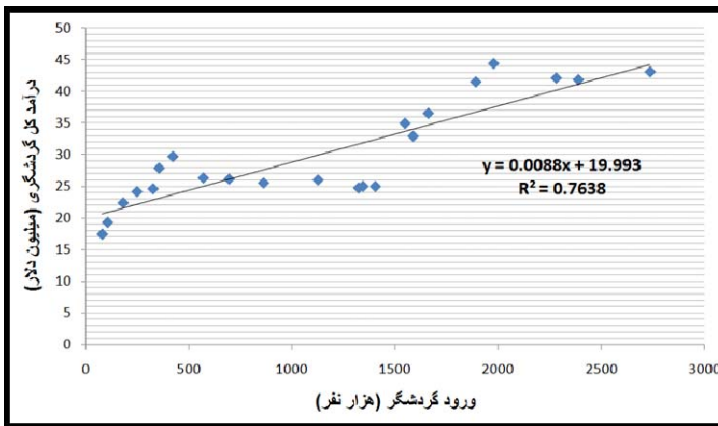
اگر با استفاده از همین مدل و الگو بخواهیم ارتباط مستقیم و غیر مستقیم ورود گردشگر خارجی را با درآمدهای حاصل از آن مورد بررسی قرار دهیم، نمودارهای (۵) و (۶) این ارتباطات را بخوبی نشان می‌دهند. همان طور که مشخص است این ارتباط به صورت مستقیم بوده و معیار خوبی برازش آن قابل ملاحظه است که حکایت از ارتباط زیاد میان متغیرها دارد.

نمودار (۵): اثر مستقیم ورود گردشگر بر تولید درآمد

منبع: یافته های پژوهشگر

نمودار (۶): اثر کل (مستقیم و غیرمستقیم) ورود گردشگر بر تولید درآمد

منبع: یافته های پژوهشگر

نتیجه گیری

امروزه گردشگری جزو بزرگترین و متنوع ترین صنایع در دنیا به حساب می آید. بسیاری از کشورها این صنعت پویا را به عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال، رشد بخش خصوصی و توسعه ساختار زیر بنائی می دانند در سراسر دنیا به ویژه در کشورهای در حال توسعه و مناطقی که دیگر اشکال تولید بسادگی امکان پذیر نبوده و امکانات لازم برای جذب توریست وجود داشته و یا تونسته اند بوجود آورند، به توسعه صنعت گردشگری توجه زیادی مبذول شده است. این صنعت از طریق تاثیر بر درآمد ملی، اشتغال، تغییر قیمتتها و تراز بازرگانی ملی، اقتصاد کشور را تحت تاثیر قرار می دهد. و پول و جمعیت را از مراکز تمرکز و ثقل صنعتی به سوی روستاها و نقاط طبیعی می کشاند و سبب میگردد تا پول و منافع اقتصادی در تمام سطوح جامعه به طور یکسان پراکنده شود.

بر اساس برنامه چشم انداز کشور تا سال ۱۴۰۴ باید ۲۰ میلیون گردشگر جذب کشور شود. با وجود تلاشهایی که برای جذب گردشگر صورت گرفته، هنوز وضعیت جذب گردشگر خارجی چندان مناسب نیست. هر چند در برنامه های توسعه به رهایی از اقتصاد تک محصولی متکی بر صادرات نفت تأکید شده، ولی در عمل موفقیت قابل قبولی در این زمینه بدست نیافته است. لذا گسترش و توسعه صنعت توریسم در ایران به عنوان یکی از راهکارهای رهایی از اقتصاد تک محصولی و افزایش منابع درآمد کشور، باید بیش از پیش مورد توجه برنامه ریزان و سیاست گذاران کشور قرار گیرد. زیرا سرمایه گذاری در صنعت گردشگری در مقایسه با سایر فعالیتها و صنایع توسعه ای، پیشرفت سریعی را در توسعه مناطق نزدیک به جاذبه های طبیعی و فرهنگی سبب می شود.

در این مطالعه با استفاده از روش های تحلیلی و توصیفی به بررسی نقش صنعت گردشگری در ایجاد اشتغال پرداخته شد. نتایج بدست آمده از تحلیل و توصیف داده ها تأیید می کند که صنعت گردشگری تاثیر قابل ملاحظه ای بر اشتغال و رشد اقتصادی کشور دارد. به طوری که ورود هر ۲۰ گردشگر یک شغل به صورت مستقیم و ورود

هر ۶ گردشگر یک شغل جدید به صورت مستقیم و غیر مستقیم ایجاد می نماید. با توجه به اینکه گردشگری یک صنعت کاربر^۱ است می تواند به صورت یک بخش فعال اقتصادی می تواند از نیروی کار بیشتر از سایر عوامل استفاده کند و موجبات بالا بردن سطح اشتغال را فراهم آورد. زیرا میزان سرمایه گذاری برای ایجاد یک شغل در زمینه خدمات گردشگری در مقایسه با دیگر صنایع کمتر می باشد. از آنجا که بسیاری از خدمات نیروی کار در گردشگری را نمی توان با تکنولوژی جایگزین نمود توسعه گردشگری زمینه های ایجاد اشتغال را فراهم نموده و از نرخ بیکاری می کاهد. لذا در صورتی که برنامه ریزی و مدیریت صحیحی در این زمینه صورت بگیرد می تواند کمک زیادی به رشد و توسعه پایدار از طریق افزایش اشتغال در کشور بنماید.

¹ Labor Intensive

منابع

۱. امینی، امیر هوشنگ (۱۳۸۱). ظرفیتهای اشتغالزایی توریسم، اقتصاد نامه اتاق بازرگانی. اردیبهشت ۱۳۸۱ - شماره ۴۰۹
۲. تقی زاده انصاری، حسن (۱۳۸۳). بررسی سیاست های جهانگردی ایران و رویکرد آن به جاذبه های طبیع گردشگری، پایان نامه دکتری، دانشگاه علامه طباطبائی،
۳. سلیمان پور، هادی (۱۳۸۸)، چارچوب شاخص ها و معیارهای توسعه طبیعت گردی در ایران، معاونت پژوهشهای روابط بین الملل
۴. صباغ کرمانی، مجید و سعید امیریان (۱۳۷۹). بررسی اثرات اقتصادی توریسم در جمهوری اسلامی ایران با استفاده از تحلیل داده - ستانده. پژوهشنامه بازرگانی .
۵. صباغ کرمانی، اصغر (۱۳۷۵). بررسی وضعیت صنعت توریسم و تخمین تقاضا و عرضه توریسم، مرکز پژوهشهای بنیادی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۶. ضرغام، حمید (۱۳۷۵). مدل استراتژیک و جهانگردی برای جمهوری اسلامی ایران، دفتر هماهنگی و هدایت طرح جامع توسعه و مدیریت جهانگردی، معاونت امور سیاحتی و زیارتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۷. ضرغام، حمید (۱۳۷۹). برنامه ریزی توسعه جهانگردی، انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی،
۸. طیبی، سید کمیل، بابکی، روح الله، جباری، امیر (۱۳۸۶). بررسی رابطه توسعه گردشگری و رشد اقتصادی در ایران (۱۳۳۸-۱۳۸۳). پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی، ویژه اقتصاد، شماره ۲۶
۹. رضوانی، علی اصغر (۱۳۸۲)، جغرافیا و صنعت توریسم، انتشارات پیام نور
۱۰. قلی پور سلیمانی، علی و رشیدی، فرزاد (۱۳۸۸). "عوامل مؤثر بر رضایت گردشگران در ایران. فصلنامه مطالعات گردشگری، شماره ۱۶
۱۱. موسایی، میثم، (۱۳۸۳)، " تخمین تابع تقاضای توریسم به ایران " فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی، شماره ۳۲

12. Marin, D.(1992) Is the export-led hypothesis valid for industrialized countries?, Review of Economics and Statistics, No.74, p.678-688.

13. World Travel & Tourism Council (WTTC)(2011) Industry as a partner for sustainable development, www.wttc.org

14. The United Nations World Tourism Organization (UNWTO)(2011) Tourism Highlights, Facts & Figures section at www.unwto.org. WTO, <http://www.world-tourism.org/facts>

15. http://unwto.org/facts/eng/pdf/barometer/UNWTO_Barom09_2_en_excerpt.pdf.